

ПРЕДГОВОР

Научни опус Академика Рајка Кузмановића заснован је на филозофији правде. Посебно оне правде која чини витална подручја сваког организованог социјабилитета: државност, уставност, законитост.

У античко доба рођена, надживела све векове, филозофија правде својом парадигмом једнаког поступања са једнаким стварима и правичном пропорцијом деобе заједничког добра и данас испуњава наш мисаони универзум, правничку вокацију, културу општу и нашу. Од ове, веће филозофије нема.

Томе роду припада и зборник научних радова академика Рајка Кузмановића, који се овом приликом публикује под насловом *Нови есеји о уставности и државности* у издању Академије наука и умјетности Републике Српске. Чин који охрабрује, чин који повезује.

Ова књига долази да покаже слику постојећег стања прокламованих и кодификованих индивидуалних и колективних људских права, како на универзалном тако и на регионалном подручју Босне и Херцеговине и Републике Српске.

Истовремено, она долази да подстакне све заморене, да охрабри све уплашене, да интегрише наше знање, савест и енергију ка вишим циљевима културе мира и свеопште толеранције као израза умног пунолетства и узвишеног разума.

И по томе: као што је правди и појединачној правичности насиље најгори противник, тако је и науци свака догма њен антагонист, антиномија која злоћудно затвара богатство живота и целину правде.

А та догма, без обзира на временске и просторне меридијане, увек долази када чулност надјача умност, када у времену паклене неслоге физичко насиље „поремећеног света“ надвлада аргумент научне мисли, када ноторни природни и социјални факт изгуби битку у рату „душе са телом“. Бар ми, као ћелија ове цивилизације, то добро знамо и осећамо сву тежобу те реалности.

Овај зборник научних есеја указује на те тежобе, и то путем аргументоване анализе појединих међународних и домаћих фор-

малних и материјалних извора права. Али, још и важније: он долази да рукоположи читав низ правних и метаправних аргумената у смислу већег степена поштовања праведног права, како у његовом изворишту, тако и у његовој комутативној и дистрибутивној примени.

У таквом „царству“ јуристичких слобода исказује се легитимитет сваког човека и свих људи заједно, без обзира на њихове разлике по рођењу или било каквом убеђењу. Дакле, реч је о оном друштвеном стању у коме ће све мање бити законског неправда, а све више надзаконског права, све мање „наоружане неправде“ и заробљене савести, а све више демократске културе и толеранције као хармоније у разликама која битно доприноси да се некултура рата замени културом мира.

И зато, данас више него раније, нашем свеукупном бићу потребно је више научних знања и сазнања о нама и нашим ближњим, јер сви смо и део и дело исте природе, једнаки у доласку и једнаки у одласку.

Садржина ове књиге сведок је ове истине и друштвене потребе да се та истина никад не заборави, а још мање да се заобиђе приликом устројства историјске и сваке друге објективности.

Али, то није питање тренутног избора, изнуђене или емотивне одлуке, већ исходите процеса различитих детерминанти као што су: степен филозофске просвећености, морална заснованост, економска конституција, политичка еманципација, стање опште образованости, традиција општих правила понашања, стање јавног мњења посебно на подручју медијске опсервације, култура мира као основна одредница која се супротставља различитим агресијама које угрожавају право на живот и слободу и сва друга људска права која отуда произлазе. Сажето, те детерминанте носе заједничко име – културни идентитет одређене заједнице. Разуме се да су ове детерминанте, са гледишта просторне и временске димензије, различите по свом карактеру и појавним облицима, али у том мозаику различитости постоје и заједничке тачке које нас спајају у сазвежђу објективности науке као сазнајно искуствене дисциплине, увек организоване као истинољубиве тежње.

Књига *Нови есеји о уставности и државности* вишеструког академика Рајка Кузмановића, универзитетског професора, државника и предводника праведног права, управо одговара на кључна питања утицаја културног идентитета и несигурних стан-

дарда међународне заједнице када је у питању карактер и сложена структура државноправног поретка у Босни и Херцеговини и Републици Српској.

Разуме се, поред овог актуелног регионалног питања, књига садржи и шири контекст универзалних вредности прокламованих у оквиру мирољубивих међународних интеграција и Европске уније, све до транзиције и глобализације као актуелне појаве савременог света.

Све то указује на закључак да овај зборник научних радова академика Рајка Кузмановића представља незаобилазно штиво, не само за оне који проучавају право, већ и за све оне посленике права који га примењују.

Јер, право је право, и његово разумевање, изворно или октроисано, није никада само једнородно, уско стручно и правно-технички поглед и факт, већ истовремено и израз читавог распона изванправних чинилаца чија садржина зависи од степена развоја друштвене средине, њеног културног идентитета и интегритета.

Отуда, са осећањем научне части која нам је додељена као аутору Предговора ове значајне и изнад свега обухватне књиге, у којој се континуирано смењују двадесет два есеја посвећена универзалним и регионалним проблемима праведног и неправедног права – узимамо слободу, да, ради боље прегледности текста, све есеје групишемо у пет тематских целина, по критеријуму редоследа општег према посебном.

У том смислу, све тематске области могле би се изложити следећим редом: 1. глобализација као светски поредак; 2. међународне организације, приступ Европској унији; 3. владавина праведног права као својство демократске државе; 4. уставноправни положај Босне и Херцеговине и Републике Српске и изградња правног система; 5. образовни систем и научна сазнања.